

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

6. oktober 2022 *

»Præjudiciel forelæggelse – luftfart – forordning (EF) nr. 261/2004 – artikel 3, stk. 1, litra a) – anvendelsesområde – artikel 2, litra f)-h) – begrebet »billet« – begrebet »reservation« – begrebet »direkte tilsluttede flyforbindelser« – reservation gennem et rejsebureau – artikel 7 – kompensation til luftfartspassagerer ved lange forsinkelser – transportforløb bestående af flere flyvninger udført af forskellige transporterende luftfartsselskaber – flyvning med direkte tilsluttet flyforbindelse med afgang fra en lufthavn i en medlemsstat, mellemlanding i Schweiz og endeligt bestemmelsessted i et tredjeland«

I sag C-436/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) ved afgørelse af 22. juni 2021, indgået til Domstolen den 15. juli 2021, i sagen

flightright GmbH

mod

American Airlines Inc.,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, N. Jääskinen, og dommerne M. Safjan og N. Piçarra (refererende dommer),

generaladvokat: T. Ćapeta

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- flightright GmbH ved Rechtsanwälte M. Michel og R. Weist,
- Europa-Kommissionen ved G. Braun, G. Wilms og N. Yerrell, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 2, 3 og 7 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 261/2004 af 11. februar 2004 om fælles bestemmelser om kompensation og bistand til luftfartspassagerer ved boardingafvisning og ved aflysning eller lange forsinkelser og om ophævelse af forordning (EØF) nr. 295/91 (EUT 2004, L 46, s. 1), og af artikel 2 i og bilaget til aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Det Schweiziske Forbund om luftfart, undertegnet i Luxembourg den 21. juni 1999 og godkendt på vegne af Det Europæiske Fællesskab ved afgørelse 2002/309/EF, Euratom truffet af Rådet og Kommissionen, for så vidt angår aftalen om videnskabeligt og teknologisk samarbejde, den 4. april 2002, om indgåelse af syv aftaler med Det Schweiziske Forbund (EFT 2002, L 114, s. 73), som ændret ved afgørelse nr. 1/2017 truffet af Luftfartsudvalget EU/Schweiz, der er oprettet i henhold til aftalen af 29. november 2017 (EUT 2017, L 348, s. 46, herefter »EF-Schweiz-aftalen«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem flightright GmbH, et selskab, der yder juridisk bistand til flypassagerer, og et luftfartsselskab, American Airlines Inc., vedrørende kompensation i henhold til forordning nr. 261/2004, der er gjort krav på som følge af en lang forsinkelse af en flyvning ved ankomsten til dens endelige bestemmelsessted.

Retsforskrifter

- 3 Første betragtning til forordning nr. 261/2004 har følgende ordlyd:

»Handling fra Fællesskabets side, når det drejer sig om lufttransport, bør bl.a. sigte på at sikre et højt beskyttelsesniveau for passagerer. Endvidere bør der fuldt ud tages hensyn til forbrugerbeskyttelseskrav generelt.«
- 4 Denne forordnings artikel 2 med overskriften »Definitioner« foreskriver:

»I denne forordning forstås ved:

[...]

b) »transporterende luftfartsselskab«: et lufttrafikforetagende, der udfører eller har til hensigt at udføre en flyvning i henhold til en kontrakt med en passager eller på vegne af en juridisk eller fysisk person, der har kontrakt med denne passager

[...]

d) »rejsearrangør«: en rejsearrangør som anført i artikel 2, nr. 2), i Rådets direktiv 90/314/EØF af 13. juni 1990 om pakkerejser, herunder pakkeferier og pakketure [EFT 1990, L 158, s. 59], dog ikke luftfartsselskaber

[...]

- f) »billet«: et gyldigt dokument, der giver ret til transport, og som er udstedt eller autoriseret af luftfartsselskabet eller dets autoriserede agent, herunder tilsvarende dokumentation i papirløs eller elektronisk form
- g) »reservation«: en billet eller et andet bevis, hvorefter fremgår, at passagerens reservation er blevet accepteret og registreret af luftfartsselskabet eller rejsearrangøren
- h) »endeligt bestemmelsessted«: det bestemmelsessted, der er anført på den billet, der fremvises ved indcheckningsskranken eller, ved direkte tilsluttede flyforbindelser, bestemmelsesstedet for den sidste flyvning; [...]

[...]«

- 5 Nævnte forordnings artikel 3 med overskriften »Anvendelsesområde« bestemmer i stk. 1:

»Denne forordning gælder

- a) for passagerer til en flyafgang fra en lufthavn, der er beliggende på en medlemsstats område, hvor traktaten finder anvendelse

[...]«

- 6 Samme forordnings artikel 7 med overskriften »Kompensationsret« bestemmer i stk. 1:

»Når der henvises til denne artikel, modtager passageren en fast kompensation som følger:

- a) 250 EUR for alle flyvninger på højst 1 500 km
- b) 400 EUR for alle flyvninger inden for Fællesskabet på mere end 1 500 km og for alle andre flyvninger på mellem 1 500 og 3 500 km
- c) 600 EUR for alle flyvninger, der ikke falder ind under a) eller b).

[...]«

- 7 Artikel 13 i forordning nr. 261/2004, som har overskriften »Ret til at søge erstatning«, har følgende ordlyd:

»Når et transporterende luftfartsselskab udbetaler kompensation eller opfylder de andre forpligtelser i henhold til denne forordning, må bestemmelserne i denne forordning ikke fortolkes således, at de begrænser luftfartsselskabets ret til at rejse erstatningskrav over for enhver person, herunder tredjemand, i overensstemmelse med den lovgivning, der finder anvendelse. Navnlig begrænser denne forordning på ingen måde det transporterende luftfartsselskabs ret til at rejse erstatningskrav over for en rejsearrangør eller andre personer, som det transporterende luftfartsselskab har kontrakt med. [...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 8 Til brug for en rejse fra Stuttgart (Tyskland) til Kansas City (De Forenede Stater) indgik en passager den 25. juli 2018 en formidlingsaftale med et rejsebureau i form af en samlet billet dels til en flyvning fra Stuttgart til Zürich (Schweiz) med Swiss International Air Lines AG, dels to flyvninger mellem Zürich og Philadelphia (USA) samt Philadelphia og Kansas City med American Airlines. Billettens nummer var anført på boardingkortene for disse flyvninger. Det fremgår desuden af de sagsakter, som Domstolen råder over, at den nævnte billet angav American Airlines som tjenesteyder og indeholdt et samlet reservationsnummer (»Filekey«) vedrørende hele denne flystrækning. Rejsebureauet udstedte en faktura, der angav en samlet »deltagerpris« for hele den nævnte strækning og for hjemrejsen fra Kansas City til Stuttgart via Chicago (De Forenede Stater) og London (Det Forenede Kongerige).
- 9 Mens de flyvninger, der gik fra henholdsvis Stuttgart til Zürich og Zürich til Philadelphia, forløb som planlagt, blev flyvningen mellem Philadelphia og Kansas City forsinket med mere end fire timer ved ankomsten.
- 10 Flightright, til hvem de rettigheder, der er opstået som følge af denne forsinkelse, er blevet overdraget, nedlagde for de tyske domstole påstand om, at American Airlines skulle tilpligtes at betale en kompensation på 600 EUR i henhold til artikel 7, stk. 1, litra c), i forordning nr. 261/2004.
- 11 Forkastelsen af søgsmålet i første instans blev stadfæstet i appelinstansen af Landgericht Stuttgart (den regionale appeldomstol i Stuttgart, Tyskland), som fandt, at American Airlines ikke var det transporterende luftfartsselskab, der havde udført en flyvning fra en medlemsstats område, således at forordning nr. 261/2004 ikke fandt anvendelse på selskabet, og at der derfor ikke skulle betales kompensation i henhold til denne forordning. Ifølge denne ret var der intet, der tydede på, at sagsøgte i hovedsagen havde forpligtet sig til at udføre transporten af den pågældende passager fra Stuttgart til Kansas City, eller at sagsøgte havde påtaget sig denne transport i henhold til en codesharingaftale.
- 12 Flightright har herefter iværksat revisionsanke ved den forelæggende ret, Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland), som er af den opfattelse, at sagens udfald afhænger af fortolkningen af artikel 2, 3 og 7 i forordning nr. 261/2004 samt eventuelt af EF-Schweiz-aftalen.
- 13 For det første har den forelæggende ret anført, at denne forordning i det foreliggende tilfælde i overensstemmelse med dens artikel 3, stk. 1, litra a), finder anvendelse, hvis de tre omhandlede flyvninger, der udgør transporten fra Stuttgart til Kansas City, skal anses for at udgøre en »helhed« som omhandlet i Domstolens praksis, bl.a. dom af 31. maj 2018, Wegener (C-537/17, EU:C:2018:361), og af 11. juli 2019, České aerolinie (C-502/18, EU:C:2019:604).
- 14 Selv om det fremgår af denne retspraksis, at to eller flere flyvninger, der har været genstand for en samlet reservation – som en flyvning med tilsluttede flyforbindelser – skal betragtes som en helhed med henblik på kompensationsretten i henhold til forordning nr. 261/2004, opstår ifølge den forelæggende ret imidlertid spørgsmålet om, hvorvidt det for at fastslå, at der er tale om en samlet reservation, er tilstrækkeligt, at et rejsebureau kombinerer flyvninger, der udføres af forskellige luftfartsselskaber, i ét og samme transportforløb, har faktureret passageren en samlet pris herfor og har udstedt en samlet elektronisk billet, og om det i denne henseende kræves, at der består et særligt retligt forhold mellem disse transporterende luftfartsselskaber.

- 15 Den forelæggende ret hælder til den opfattelse dels, at en reservation til en samlet pris, der resulterer i udstedelsen af en samlet billet til alle de omhandlede flyvninger, er tilstrækkelig til at konstatere, at disse flyvninger er genstand for en »samlet reservation« som omhandlet i den i nærværende doms præmis 13 nævnte retspraksis, dels, at det følger af artikel 2, litra f) og g), i forordning nr. 261/2004, at en passager har ret til at modtage kompensation fra et transporterende luftfartsselskab, når sidstnævnte uden at have været involveret i reservationen eller bekræftelsen heraf giver en agent eller et rejsebureau lov til at acceptere og registrere en sådan reservation. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at denne fortolkning er i overensstemmelse med formålet om at sikre et højt beskyttelsesniveau for passagerer som omhandlet i første betragtning til denne forordning, der således øger tilliden hos personer, der ved billetkøbet henvender sig til en af luftfartsselskabet autoriseret agent.
- 16 For det tilfælde, at en modsatrettet fortolkning af disse bestemmelser skal lægges til grund, har den forelæggende ret for det andet anført, at hvis i det mindste de to omhandlede flyvninger med American Airlines, nemlig de flyvninger, der forbinder henholdsvis Zürich og Philadelphia samt Philadelphia og Kansas City, skal anses for at være en direkte tilsluttet flyforbindelse, opstår spørgsmålet, om forordning nr. 261/2004 finder anvendelse i tilfælde af flyvninger fra Schweiz til et tredjeland.
- 17 På denne baggrund har Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Foreligger der direkte tilsluttede flyforbindelser som omhandlet i artikel 2, litra h), [i forordning nr. 261/2004,] allerede når et rejsebureau har sammensat flyvninger fra forskellige luftfartsselskaber til ét transportforløb, har faktureret passageren en samlet pris herfor og har udstedt en samlet elektronisk billet, eller forudsætter det derudover et særligt retligt forhold mellem de transporterende luftfartsselskaber?
- 2) Såfremt der forudsættes et særligt retligt forhold mellem de transporterende luftfartsselskaber:
- Er det tilstrækkeligt, hvis der i en reservation som den, der er beskrevet i det første spørgsmål, er sammensat to på hinanden følgende flyvninger, som skal udføres af det samme luftfartsselskab?
- 3) Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende:
- Skal artikel 2 i [EF-Schweiz-aftalen] og den [...] i bilaget til [denne aftale] indsatte henvisning til [forordning nr. 261/2004] fortolkes således, at forordningen også gælder for passagerer, som påbegynder en flyvning til et tredjeland i lufthavne på schweizisk område?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 18 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 2, litra h), i forordning nr. 261/2004 skal fortolkes således, at begrebet »direkte tilsluttede flyforbindelser« omfatter et transportforløb bestående af flere flyvninger, der varetages af forskellige transporterende luftfartsselskaber, som ikke er forbundet med hinanden ved et særligt

retligt forhold, når disse flyvninger er blevet kombineret af et rejsebureau, der har faktureret en samlet pris og udstedt en samlet billet for denne transport, således at en passager ved afgang fra en lufthavn beliggende på en medlemsstats område, der udsættes for en lang forsinkelse ved ankomsten til den sidste flyvnings bestemmelsessted, kan påberåbe sig kompensationsretten i henhold til forordningens artikel 7.

- 19 Denne forordnings artikel 2, litra h), definerer begrebet »endeligt bestemmelsessted« som det, der er anført på den billet, der fremvises ved indcheckningsskranken, eller – ved direkte tilsluttede flyforbindelser – bestemmelsesstedet for den pågældende passagers sidste flyvning (jf. i denne retning dom af 26.2.2013, Folkerts, C-11/11, EU:C:2013:106, præmis 34 og 35, og af 31.5.2018, Wegener, C-537/17, EU:C:2018:361, præmis 17).
- 20 Begrebet »direkte tilsluttede flyforbindelser« som omhandlet i denne bestemmelse skal forstås som en henvisning til to eller flere flyvninger, der udgør en helhed med henblik på passagerers ret til kompensation som fastsat i forordning nr. 261/2004. Dette er tilfældet, når to eller flere flyvninger har været genstand for en samlet reservation (dom af 31.5.2018, Wegener, C-537/17, EU:C:2018:361, præmis 18 og 19).
- 21 Begrebet »reservation« er defineret i artikel 2, litra g), i forordning nr. 261/2004 som »en billet eller et andet bevis, hvoraf fremgår, at passagerens reservation er blevet accepteret og registreret«. Denne accept og registrering kan foretages af såvel luftfartsselskabet som af en rejsearrangør som omhandlet i denne artikels litra d). Begrebet »billet« som omhandlet i denne forordnings artikel 2, litra f), omfatter alle materielle eller immaterielle forhold, der giver passageren ret til transport (kendelse 11.10.2021, Vueling Airlines, C-686/20, ikke trykt i Sml., EU:C:2021:859, præmis 28), og som er udstedt eller autoriseret enten af et luftfartsselskab eller en af dette autoriseret agent.
- 22 Disse begreber skal af hensyn til det høje beskyttelsesniveau for passagerer, der er nævnt i første betragtning til forordning nr. 261/2004, fortolkes bredt (jf. i denne retning dom af 19.11.2009, Sturgeon m.fl., C-402/07 og C-432/07, EU:C:2009:716, præmis 45, og af 4.10.2012, Finnair, C-22/11, EU:C:2012:604, præmis 23).
- 23 Hvad således angår en flyvning med tilsluttede flyforbindelser som omhandlet i artikel 2, litra h), i forordning nr. 261/2004 skal denne forordnings anvendelighed vurderes i forhold til det første afgangssted og denne flyvnings endelige bestemmelsessted. Idet den nævnte forordning i henhold til dens artikel 3, stk. 1, litra a), bl.a. gælder for passagerer til en flyafgang fra en lufthavn, der er beliggende på en medlemsstats område, er en flyvning med direkte tilsluttet flyforbindelse, der blev udført fra en sådan beliggende lufthavn, omfattet af anvendelsesområdet for samme forordning (jf. i denne retning dom af 11.7.2019, České aerolinie, C-502/18, EU:C:2019:604, præmis 16-18).
- 24 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgårelsen, at den i hovedsagen omhandlede passager havde en samlet elektronisk billet udstedt af et rejsebureau, hvilket gjorde det muligt for passageren at tilbagelægge en rejse fra Stuttgart til Kansas City med tre på hinanden følgende flyvninger, og at billetens nummer var gengivet på boardingkortene vedrørende disse flyvninger. Det fremgår i øvrigt af de sagsakter, som Domstolen råder over, at den nævnte billet angav en enkelt tjenesteyder, nemlig American Airlines, og et samlet reservationsnummer (»Filekey«) vedrørende hele denne rejse, for hvilken der blev faktureret en samlet pris.

- 25 Det er ubestridt, at kun den sidste flyvning, som udelukkende fandt sted uden for EU's område, blev påvirket af en forsinkelse på mere end fire timer ved ankomsten. Med henblik på at afgøre, om en passager som den i hovedsagen omhandlede kan få kompensation for denne forsinkelse i henhold til forordning nr. 261/2004, skal det derfor i overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 20, undersøges, om denne sidstnævnte flyvning skal anses for at være en del af en direkte tilsluttet flyforbindelse som omhandlet i forordningens artikel 2, litra h), der har afgangssted i en lufthavn beliggende på en medlemsstats område.
- 26 Med forbehold for den efterprøvelse, som det tilkommer den forelæggende ret at foretage, fremgår det i denne henseende, at den i hovedsagen omhandlede passager havde en billet som omhandlet i artikel 2, litra f), i forordning nr. 261/2004, der udgjorde et bevis for, at reservationen til hele vedkommendes rejse fra Stuttgart til Kansas City var blevet accepteret og registreret af en rejsearrangør, således som det fremgår af denne artikels litra g). Et sådant transportforløb skal anses for at være baseret på en samlet reservation og følgelig for en »direkte tilsluttet flyforbindelse« som omhandlet i den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 20.
- 27 Den forelæggende ret har ganske vist anført, at de flyvninger, der udgjorde det i hovedsagen omhandlede transportforløb, blev varetaget af forskellige transporterende luftfartsselskaber, nemlig Swiss International Air Lines og American Airlines, der ikke har noget særlig retligt forhold med hinanden.
- 28 Der er imidlertid ingen bestemmelse i forordning nr. 261/2004, der betinger kvalificeringen af en direkte tilsluttet flyforbindelse af, at der består et særligt retligt forhold mellem de transporterende luftfartsselskaber, der i givet fald varetager de flyvninger, som dette består af (jf. analogt dom af 31.5.2018, Wegener, C-537/17, EU:C:2018:361, præmis 22).
- 29 En sådan yderligere betingelse ville desuden være i strid med det formål om at sikre et højt beskyttelsesniveau for passagerer, der forfølges med denne forordning, således som det fremgår af første betragtning hertil, for så vidt som den kan begrænse de rettigheder, der gives passagerer ved den nævnte forordning, herunder bl.a. retten til kompensation på grundlag af artikel 7 i forordning nr. 261/2004, når de ved ankomsten udsættes for en lang forsinkelse af deres flyvning, dvs. på tre timer eller mere (jf. i denne retning dom af 19.11.2009, Sturgeon m.fl., C-402/07 og C-432/07, EU:C:2009:716, præmis 60 og 61, og af 23.10.2012, Nelson m.fl., C-581/10 og C-629/10, EU:C:2012:657, præmis 34 og 40).
- 30 Endelig bemærkes, at i henhold til artikel 13 i forordning nr. 261/2004 kan de transporterende luftfartsselskaber, der har varetaget de flyvninger, der udgør den pågældende direkte tilsluttede flyforbindelse, rejse erstatningskrav over for en rejsearrangør eller en anden person, med hvem de har indgået en kontrakt, i overensstemmelse med den nationale lovgivning, der finder anvendelse. Denne forordning er således ikke til hinder for, at et transporterende luftfartsselskab, der har måttet betale kompensation i henhold til den nævnte forordning, med henblik på at blive kompenseret for denne økonomiske byrde bl.a. kan rette krav mod den person, hvorigennem billetterne er blevet udstedt, i tilfælde af tilsidesættelse af de forpligtelser, der påhviler sidstnævnte (jf. i denne retning dom af 21.12.2021, Azurair m.fl., C-146/20, C-188/20, C-196/20 og C-270/20, EU:C:2021:1038, præmis 61 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 Henset til ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 2, litra h), i forordning nr. 261/2004 skal fortolkes således, at begrebet »direkte tilsluttede flyforbindelser« omfatter et transportforløb bestående af flere flyvninger, der varetages af forskellige transporterende luftfartsselskaber, som ikke er forbundet med hinanden ved et særligt retligt

forhold, når disse flyvninger er blevet kombineret af et rejsebureau, der har faktureret en samlet pris og udstedt en samlet billet for denne transport, således at en passager ved afgang fra en lufthavn beliggende på en medlemsstats område, der udsættes for en lang forsinkelse ved ankomsten til den sidste flyvnings bestemmelsessted, kan påberåbe sig kompensationsretten i henhold til forordningens artikel 7.

Det andet og det tredje spørgsmål

- 32 Henset til besvarelsen af det første spørgsmål er det ufornuddent at besvare det andet og tredje spørgsmål.

Sagsomkostninger

- 33 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

Artikel 2, litra h), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 261/2004 af 11. februar 2004 om fælles bestemmelser om kompensation og bistand til luftfartspassagerer ved boardingafvisning og ved aflysning eller lange forsinkelser og om ophævelse af forordning (EØF) nr. 295/91

skal fortolkes således, at:

begrebet »direkte tilsluttede flyforbindelser« omfatter et transportforløb bestående af flere flyvninger, der varetages af forskellige transporterende luftfartsselskaber, som ikke er forbundet med hinanden ved et særligt retligt forhold, når disse flyvninger er blevet kombineret af et rejsebureau, der har faktureret en samlet pris og udstedt en samlet billet for denne transport, således at en passager ved afgang fra en lufthavn beliggende på en medlemsstats område, der udsættes for en lang forsinkelse ved ankomsten til den sidste flyvnings bestemmelsessted, kan påberåbe sig kompensationsretten i henhold til forordningens artikel 7.

Underskrifter